

DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2022.01.041>

УДК 027.54(477-25)НБУВ:061(477)]-043.5:001.83-043.86

Оксана Клименко,

<https://orcid.org/0000-0003-4821-8503>,
кандидатка історичних наук, доцентка,
завідувачка відділу наукових видань,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна),
просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: klimenko_oz@ukr.net

Олена Сокур,

<https://orcid.org/0000-0001-9861-3283>,
кандидатка наук із соціальних комунікацій,
завідувачка відділу науково-методичної роботи,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна),
просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: sokurolo@ukr.net

Взаємодія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із закладами освіти, науковими установами, бібліотеками, професійними організаціями: зміст, тенденції і перспективи

Постановка проблеми. Вирішальною умовою ефективного формування національного інформаційного науково-освітньо-культурного простору в сучасній вітчизняній бібліотечній практиці є плідна співпраця бібліотек із профільними закладами вищої освіти, науковими установами, професійними організаціями, архівами, музеями, що своєю чергою сприяє їхній модифікації на інноваційні центри знань інформаційного суспільства. **Мета** статті – розглянути напрями та форми взаємодії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з науково-освітньо-культурними установами України, репрезентація перспектив взаємодії. **Методологічна основа.** Принцип історизму, наукової об'єктивності і системності дозволив проаналізувати особливості взаємодії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із закладами освіти, науковими установами, науковими бібліотеками, професійними організаціями. Важливим було застосування соціокомунікаційного методу, що сприяло виявленню особливостей основних форм та напрямів співпраці на сучасному етапі, використання структурно-функціонального методу дало можливість охарактеризувати їхню сутність та функціональне навантаження. Системний підхід уможливив здійснення об'єктивного аналізу взаємодії від формування та наповнення співробітництва через наукову комунікацію до продукування фундаментального наукового знання. **Наукова новизна.** Отримані результати формують системні уявлення про плідну співпрацю НБУВ із вітчизняними науково-культурно-освітніми установами через реалізацію інноваційних проєктів. Розроблено практичні підходи до започаткування перспективних напрямів взаємодії. **Висновки.** Необхідність організації оперативного доступу до зведених ресурсів науково-освітньо-культурної сфери визначає удосконалення технологічних процесів на основі впровадження єдиних технологічних рішень

та широке використання потенціалу компетентних співробітників інших бібліотек, установ і організацій для вирішення складних питань, що передбачає насамперед упровадження професійної системи методичного супроводу. Пріоритетом має стати реалізація великих спільних програм та проєктів, що створить умови для зміцнення позицій НБУВ, розширить можливості пошуку додаткових джерел фінансування. Спільний план оцифрування, що покращить якість електронних ресурсів, забезпечить значну економію матеріальних та кадрових ресурсів. **Практичне значення.** Стаття обґрунтовує переваги запровадження якнайширшої взаємодії НБУВ із закладами освіти, науковими установами, бібліотеками, професійними організаціями через проєктну діяльність.

К л ю ч о в і с л о в а: взаємодія, заклад вищої освіти, інтеграція, інформаційний простір, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, проєкт, співпраця.

Постановка проблеми. Вирішальною умовою ефективного формування національного інформаційного науково-освітньо-культурного простору в сучасній вітчизняній бібліотечній практиці є плідна співпраця бібліотек із профільними закладами вищої освіти (далі ЗВО), науковими установами, професійними організаціями, архівами, музеями, що своєю чергою сприяє їхній модифікації на інноваційні центри знань інформаційного суспільства. Серед визначальних чинників конвергенції та медіатизації соціально-комунікаційних трансформацій у бібліотечно-інформаційній сфері України, провідною установою якої є Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ), нами виокремлено системні зміни у підходах до цивілізаційного розвитку в умовах повномасштабних суспільних змін та інтеграції у світовий інформаційний простір надбань вітчизняної науки. Адже до активізації консолідації інформаційного ресурсу національної культурної спадщини призводять парадигмальні зміни щодо функціональної інституалізації бібліотеки у цифровому середовищі як системи відкритого типу – завдяки застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій. Отже, широке запровадження інноваційних послуг і сервісів у вітчизняних бібліотеках призводить до трансформації змісту інформаційних потоків, їхнього наповнення, обсягу та швидкості переробки інформації у новітньому соціально-комунікативному світі. Тож все це дозволяє впроваджувати у бібліотеках оперативне та якісне обслуговування користувачів вичерпною та релевантною інформацією [5].

Упродовж 2002–2021 рр. НБУВ як багатопрофільна наукова установа Національної академії наук України (далі НАН України) співпрацювала та координувала свою роботу з багатьма вітчизняними установами, провідними бібліотеками та профільними закладами вищої освіти. Взаємодія здійснювалася як у рамках наявних рад, зокрема, Інформаційно-бібліотечної ради НАН України та Ради директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук – членів МААН, так і фахових асоціацій та товариств – Українського біографічного товариства, Українського комітету славістів, Асоціації бібліотек України, Української бібліотечної асоціації. Плідним було співробітництво окремих підрозділів та співробітників НБУВ із науковими установами і закладами освіти спорідненого профілю.

Аналіз досліджень та публікацій. У бібліотекознавчих дослідженнях тема бібліотечної взаємодії набуває особливого розуміння через вагомий потенціал

для дієвого прогресу бібліотечної справи. Питання співпраці на сучасному етапі розвитку суспільства набувають вирішального значення, оскільки це передбачає координацію не лише провідних бібліотек країни різної галузевої та відомчої належності, але й сприяє мережевій співпраці в умовах формування єдиного вітчизняного інформаційного простору. Співпраця бібліотек із різними установами й організаціями зміщує акценти у вирішенні важливих питань щодо інтеграції національного науково-освітньо-культурного простору у світовий.

На першочерговості запровадження взаємодії у вітчизняній бібліотечній галузі наголошують науковці, які обґрунтовують ефективність інформаційної співпраці в інформаційному просторі, репрезентують форми та методи її організації при формуванні спільних електронних інформаційних ресурсів, висвітлюють досвід та обговорюють перспективи і напрями. Ці питання розглядалися Л. Дубровіною, В. Ільганаєвою, Л. Коновал, О. Клименко, К. Лобузінною, О. Мар'їною, О. Онищенко, О. Сокур, Г. Солоїденко, Г. Шемаєвою, Т. Ярошенко та іншими.

Г. Шемаєвою [12] досліджено залежність формування інформаційного простору від рівня організації внутрішніх і зовнішніх зв'язків як складників системи наукової комунікації, визначено системотвірну роль бібліотеки у науковій комунікації та інфраструктурні особливості книгозбірень.

Організація інформаційно-комунікаційної взаємодії у бібліотечній галузі, регіональні стратегії співпраці, форми та методи організації співробітництва із застосуванням новітніх технологій розглядалися у дослідженнях О. Воскобойнікової-Гузевої, Т. Вилегжаніної, І. Давидової, О. Пастушенко, Ю. Половинчак та іншими теоретиками і практиками бібліотечної справи.

Питаннями інтеграції та кооперації бібліотек, архівів і музеїв в єдині інформаційні центри та формуванню консолідованого інформаційного ресурсу значну увагу приділяють вітчизняні вчені, зокрема, Л. Дубровіна, А. Киридон, Н. Кунанець, Г. Липак, К. Лобузінна, О. Мар'їна, І. Матяш, О. Рибачок та інші. Дослідниками охарактеризовано різні аспекти формування та функціонування спільних культурно-документальних комплексів як повноцінних сховищ національно-культурної спадщини та хранителів соціальної пам'яті, сформульовано переваги такої взаємодії. У сучасних дослідженнях виокремлено проблеми об'єднання інформаційних ресурсів бібліотек, архівів, музеїв, представлено причини й переваги співпраці, окреслено роль та функції цих установ, аргументовано шляхи подолання відмінностей щодо питань оцифрування колекцій цих установ.

Спільне дослідження Л. Дубровіної, І. Матяш, А. Киридон [2] представляє бібліотеки, архіви і музеї як соціальні інститути, що збирають і зберігають джерела національної пам'яті; реалізують наукову, інформаційну та культурну діяльність; визначає їхню роль, основні функції та засади діяльності цих інституцій.

Важливою тенденцією розбудови корпоративних бібліотечних проєктів є залучення до співпраці різних суб'єктів інформаційного суспільства: архівів, музеїв, органів науково-технічної інформації, патентних організацій, інформаційно-аналітичних агенцій тощо. С. Шемаєв [11] обґрунтував напрями комунікаційної взаємодії бібліотек із музеями та архівами, тотожні формуванню нового розумін-

ня місця соціокомунікаційних структур у сучасному інформаційному просторі, висвітлив особливості продуктивної взаємодії між ними у вітчизняному та зарубіжному досвіді.

За визначенням О. Клименко [4], міжгалузева співпраця та бібліотечна інтеграція, що відбувається на її основі, є процесом подолання галузевої та відомчої відособленості, посилення взаємозалежності бібліотек різних типів і видів, виникнення й наростання спільних елементів у діяльності відомчих і галузевих бібліотечних мереж.

Корпоративна діяльність бібліотек закладів вищої освіти представлена науковим доробком Л. Бакуменко, Т. Букшиної, Т. Колесникової, Т. Костирко та іншими. Зокрема, Л. Бакуменко [1] деталізувала принципи організації корпоративної взаємодії у ракурсі створення та підтримки депозитаріїв бібліотек ЗВО. Наукове дослідження Т. Колесникової [9] стосується побудови комунікаційних моделей діяльності бібліотек ЗВО в умовах інформатизації.

Сучасна взаємодія розглядається науковцями як системна діяльність, яка здійснюється урядовими й неурядовими організаціями, установами і закладами, групами осіб або окремими особами задля розвитку бібліотечно-інформаційної сфери та інших видів діяльності, бібліотечної справи і бібліотечної професії загалом на взаємовигідних засадах.

Мета статті: репрезентувати плідну взаємодію Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із закладами освіти, науковими установами, бібліотеками, професійними організаціями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Взаємодія НБУВ із закладами освіти, науковими установами, бібліотеками, професійними організаціями в контексті розвитку бібліотекознавства і бібліотечної справи розвивається у таких *стратегіях диверсифікації*: міжнародне співробітництво, співпраця, партнерство, інтеграція, координація та кооперація, що повною мірою реалізується в її провідній ролі – збереженні культурного надбання українського народу та забезпеченні суспільства соціально-значущою інформацією, а це своєю чергою позитивно впливає на оптимізацію та ефективну діяльність головної наукової бібліотеки країни в інформаційному суспільстві [5].

Узагальнюючи, виділимо *основні напрями спільної діяльності*:

- підготовка наукових праць;
- організація і проведення наукових заходів;
- бібліотечний документообмін;
- викладацька діяльність співробітників НБУВ у закладах вищої освіти;
- участь у роботі державних екзаменаційних комісій;
- опонування при захисті дисертаційних досліджень;
- участь у роботі спеціалізованих рад та редакційних колегій;
- рецензування наукових праць та надання експертних висновків тощо.

Сучасному періоду формування інформаційного суспільства притаманне відкриття науковими установами, бібліотеками, архівами, музеями, закладами освіти та іншими інституціями, котрі провадять науково-дослідні студії, електронно-

го доступу до власної інформаційної продукції, яка існує лише у паперовому вигляді. Необхідність активізації процесів інтеграції інформаційно-ресурсного складника на всіх рівнях функціонування спонукає до формування консолідованого електронного ресурсу та організації безперешкодного доступу до нього, що базується на запитах сучасних користувачів [7].

До прикладу, з 2002 по 2020 рр. за ініціативи та безпосередньої участі співробітників НБУВ успішно реалізовувалися такі корпоративні проекти:

- *Наукова електронна бібліотека.* Проект реалізується НБУВ з 1998 р. та передбачає формування книжкового архіву електронних ресурсів із пріоритетних напрямів науки, освіти, культури, економіки, виробництва, управління на основі принципу зацікавленості вчених у відображенні результатів своїх інтелектуальних напрацювань у національних інформаційних ресурсах. У бібліотеці зберігаються електронні аналоги друкованих видань, цифрові копії, надані як вітчизняними, так і іноземними науковцями.

- *Національна система реферування української наукової літератури.* У рамках проекту з 1998 р. здійснюється формування загальнодержавної реферативної бази даних та підготовка галузевих серій Українського реферативного журналу «Джерело». Результатом ефективної роботи є впровадження та розвиток національної системи реферування вітчизняної наукової літератури – спільного проекту Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, НБУВ, Національної наукової медичної бібліотеки України та Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

- *Національний формат представлення бібліографічних даних.* З 2001 р. міжвідомчою групою фахівців НБУВ (НАН України), Національної парламентської бібліотеки України (нині Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, підпорядкована Міністерству культури України) та Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Міністерство освіти і науки України) у рамках договору про інформаційну співпрацю за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» розроблявся національний формат представлення бібліографічних даних УКРМАРК.

- *Корпоративна науково-інформаційна мережа.* У 2002 р. у рамках проекту фахівцями Інформаційно-обчислювального центру Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі Університет) було зроблено спробу інтеграції локальних комп'ютерних мереж Університету і НБУВ. У перспективі передбачалося залучення до проекту всіх зацікавлених сторін.

- *Система наукових електронних видань України «Бібліотека – суспільству».* У рамках проекту, започаткованого у 2003 р., здійснювалося формування та поширення на компакт-дисках галузевих серій науково-інформаційних ресурсів провідних бібліотек України.

- *Інтранет/Екстрнет-середовище.* Проект започатковано 2005 р. у рамках виконання «Державної програми розвитку діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2005–2010 рр.» (постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1085). Його було спрямовано на роз-

ширення меморіальної та комунікативної функції НБУВ в умовах переходу від «епохи Гутенберга» до ери цифрових комунікацій.

- *Почаївський проєкт*. Спільний проєкт НБУВ та Бібліотеки Російської академії наук, здійснювався упродовж 2005–2007 рр. з метою дослідження кирилических почаївських стародруків, примірники яких зберігаються у фондах академічних бібліотек України і Російської Федерації, створення електронних повнотекстових копій рідкісних почаївських стародруків, реставрації пошкоджених примірників тощо.

- *Загальноакадемічний портал наукової періодики*. Проєкт започатковано у 2006 р. задля представлення відомостей про новітні результати теоретичної та прикладної діяльності установ НАН України, зміцнення інформаційної бази для підтримки інноваційної діяльності та супроводження процесу суспільних реформ у державі. Кінцева мета – включення інформаційних ресурсів порталу до міжнародної системи наукових електронних комунікацій.

- *Наукова періодика України*. У 2006 р. у НБУВ було запущено проєкт із популяризації найновіших результатів теоретичної та прикладної діяльності наукових установ НАН України. Два роки успішної роботи продемонстрували нагальну потребу вільного доступу до електронних версій періодичних наукових фахових видань для усього наукового співтовариства України. З прийняттям Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» від 09.01.2007 р. № 537-V, наказу Міністерства освіти і науки України «Порядок формування Переліку наукових фахових видань України» від 17.10.2012 р. № 1111, наказу Вищої атестаційної комісії України та НАН України «Про затвердження Порядку передавання електронних копій періодичних друкованих наукових видань на зберігання до Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» від 07.07.2008 р. № 436/311, якими було передбачено передачу електронних копій видань засновниками наукових журналів і збірників до НБУВ та безкоштовне їх розміщення із забезпеченням безкоштовного доступу.

Наукові установи та ЗВО України виявили інтерес до розміщення електронних версій своїх видань у «Науковій періодиці України» на сайті НБУВ, що призвело до активізації обміну науковою інформацією як усередині країни, так і з зарубіжними партнерами. З вересня 2013 р. величезний інформаційний масив було переведено на нову платформу для реалізації сучасних можливостей ресурсу, зокрема інтеграції «Наукової періодики України» у міжнародні науково-інформаційні системи.

Реалізація проєкту загальнонаціонального масштабу сприяє зміцненню інформаційної бази інноваційної діяльності та супроводу процесів реформування в країні, приєднання національних інформаційних ресурсів до міжнародної системи наукових електронних комунікацій, що допомагає формуванню позитивного іміджу української науки.

- *Наукова спадщина України*. Проєкт ініційовано НБУВ та Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського у 2008 р.

з метою надання суспільству вичерпної достовірної інформації про видатних українських учених, які зробили вагомий внесок у розвиток української та світової науки, та представлення повних текстів найважливіших з опублікованих ними наукових робіт у відкритому доступі на сайтах учасників проєкту. Одночасно реалізація проєкту передбачала вирішення проблеми створення страхових електронних копій (на компакт-дисках) наукових видань, які мають історичну цінність, що сприятиме формуванню позитивного іміджу держави у світовому співтоваристві.

У 2010 р. НБУВ виступила ініціатором реалізації загальнодержавної програми «*Пам'ять України*», якою передбачалося представлення у вільний доступ оцифрованих документальних пам'яток з історико-культурних фондів України, а також фотозображень витворів мистецтва та архітектури, що є духовними символами нації; інформування суспільства про найважливіші історичні та сучасні здобутки науки і техніки України, їхню значущість у державному і світовому вимірах; висвітлення основних віх формування державності України, суспільної свідомості українців та інших споріднених етносів, становлення української національної ідеї; розповсюдження відомостей щодо місця й ролі видатних особистостей української історії і сучасності (державних діячів, учених, митців, просвітників, спортсменів тощо) у національній і світовій історії.

Із входженням сучасного суспільства у цифрову епоху масштабні проєкти набувають нових якостей. Ініціювавши створення ресурсу «*Електронна бібліотека «Україніка»*» та, відповідно, довідкового апарату електронної «*Україніки*» – зведеного бібліографічного й цифрового ресурсу всього культурного документального спадку України задля інтеграції у світовий електронний інформаційний простір, НБУВ здійснює роботи з надання єдиної точки доступу до повнотекстових документів національного значення. Ресурс призначено для пошуку різномірної за видами і тематикою інформації як у наукових дослідженнях, так і в освітньому процесі, забезпечення збереження рідкісних і цінних бібліотечних та архівних фондів; на базі ресурсів електронної бібліотеки створюються персональні, тематичні та проблемно-орієнтовані електронні колекції. «*Електронна бібліотека «Україніка»*» представляє зарубіжному користувачеві всю велич та розмаїття національного наукового, культурного і духовного спадку, виступає потужним популяризатором знань про Україну та українців, виховуючи цим розуміння самостійності української культури та її єдності зі світовою [8].

Реферативна база даних «*Україніка наукова*» – єдина вітчизняна загальнодоступна універсальна база даних, яка містить інформацію про наукові публікації українських учених з усіх галузей знань. Її мета – презентація світовій спільноті результатів наукової діяльності вітчизняної науки: популяризація вітчизняних дослідників, пропагування напрямів наукових досліджень, представлення наукових шкіл, колективів, наукових та освітніх інституцій.

З 2014 р. на порталі НБУВ здійснюється продукування загальнонаціонального ресурсу «*Наука України: доступ до знань*» у комплексі з базою даних

«*Бібліометрика української науки*», головне завдання якої – формування цілісного уявлення про вітчизняне наукове середовище. Провідною метою проєкту є представлення інтегрованого доступу до баз знань наукової спадщини України через цифрові науково-інформаційні проєкти вітчизняних бібліотек.

Інформаційні складники ресурсу включають:

Наукові бібліотеки України – реєстр вітчизняних наукових бібліотек усіх систем і відомств, зокрема бібліотеки наукових установ НАН України. Надано інформацію про бібліотеки, їхні науково-інформаційні ресурси, місцезнаходження, контакти, відомче та галузеве підпорядкування;

Наукові ресурси бібліотек – анований інтернет-навігатор наукових ресурсів вітчизняних бібліотек, систематизований за регіонами, типами, спеціалізацією;

Наукові установи – реєстр, призначений для пошуку наукових установ України, систематизований за назвами, типами, спеціалізацією, регіонами;

Науковці України – систематизований реєстр учених України, призначений для пошуку наукових публікацій та їх популяризації. Пошук ведеться за прізвищами, науковими званнями, спеціалізацією, спеціальністю.

Зазначимо, першими учасниками проєкту стали бібліотеки та редакції наукових періодичних і продовжуваних видань наукових установ НАН України.

Стратегічним напрямом взаємодії через координацію діяльності, інтеграцію та кооперацію зусиль бібліотек та інформаційних підрозділів НАН України, галузевих національних академій наук України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства культури України, провідних вітчизняних ЗВО є формування національного науково-інформаційного простору. За ініціативи НБУВ 3 грудня 2014 р. на засіданні Міжвідомчої ради з координації фундаментальних досліджень було заслухано питання про співпрацю наукових установ, закладів вищої освіти, бібліотек різного відомчого підпорядкування, інформаційних центрів. Рішенням зібрання було створено Міжвідомчу робочу групу з модернізації бібліотечно-інформаційної справи країни. Планувалося, що на базі НБУВ буде розгорнуто роботу цієї робочої групи з метою спільного комплексного опрацювання питань інтеграції наявних відомчих бібліотечно-інформаційних структур в єдину цілісну систему нагромадження, опрацювання та поширення наукової інформації, розробки комплексних пропозицій та рекомендацій. Передбачалося, що на початку 2015 р. буде розроблено і представлено на розгляд МОН України, президій Національної та галузевих академій наук України комплексні пропозиції щодо об'єднання їхніх зусиль спільно із закладами вищої освіти у формуванні на основі підпорядкованих їм бібліотек, підрозділів, інформаційних центрів цілісної системи інтеграції, опрацювання та поширення наукової інформації в Україні задля забезпечення дієвішого входження української науки та освіти в європейський та світовий науково-освітньо-культурний інформаційний простір. НБУВ спільно з Науковою бібліотекою імені М. О. Максимовича КНУ імені Тараса Шевченка мала відпрацювати модель кооперації в інтеграції, систематизації та поширенні наукової інформації між академічними та університетськими бібліотеками, розгорнути роботу віртуальних читальних зал. Упродовж

2015 р. НБУВ спільно з Асоціацією бібліотек України мала здійснити організаційну та науково-методичну роботу з консолідації зусиль бібліотек різного відомчого підпорядкування щодо вирішення завдань формування цілісної системи розподілених науково-інформаційних ресурсів з урахуванням секторального розподілу відповідальності [3].

Новітньому бібліотечному розвитку не тільки України, але і світу, притаманні процеси трансформації, модифікації, адаптації до потреб соціуму, що зумовлено як впливом глобалізації, так і широким застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, а це сприяє створенню єдиного бібліотечно-інформаційного простору для безперешкодного обміну бібліографічною, реферативною та іншою інформацією, запровадження нових сервісів і послуг. Тому налагодження та підтримка тісної співпраці НБУВ із закладами освіти, науковими установами, бібліотеками, професійними організаціями у контексті становлення нової інформаційної інфраструктури є, на наше переконання, ефективним та перспективним інструментом реалізації стратегічного завдання інтеграції у світовий науково-освітньо-культурний простір надбань вітчизняної науки.

Динамічне зростання кількості користувачів із мобільними гаджетами суттєво розширює можливості роботи з інформацією. З огляду на це актуалізується стрімке опанування інноваційними технологіями з метою залучення нових користувачів та розширення спектра бібліотечних дистанційних послуг [6].

Нова парадигма взаємодії як діади взаємообміну та взаємозбагачення трансформується у ході еволюції всієї системи наукових комунікацій. Широкомасштабне виробництво цифрової інформації та величезна кількість джерел, котрі існують винятково в електронному вигляді, створюють середовище, в якому НБУВ не лише успішно опановує та використовує інформаційні та технологічні ресурси Інтернету, а, насамперед, активно функціонує, популяризуючи власні фонди та оперативно надаючи суспільству релевантну інформацію про свої послуги у глобальній мережі, тим самим пропагуючи надбання вітчизняної науки в Україні та світі.

Сьогодні виявилось надзвичайно важливим вчасно перейти від традиційного (монофункціонального) формування бібліотечно-інформаційних ресурсів до інноваційного (мультифункціонального) їх продукування, яке у подальшому забезпечить оптимальні параметри наукових, соціальних та культурних потреб суспільства. Це є перспективним напрямом формування вітчизняного інтегрованого наукового інформаційного простору задля побудови національної електронної дослідницької інфраструктури на основі науково-інноваційної модернізації техніко-технологічного потенціалу. Завдяки активному впровадженню бібліотечних інновацій та досягнень сучасних технологій в останнє десятиліття для бібліотечно-інформаційної сфери України загалом і НБУВ зокрема характерною є активізація взаємодії та позитивні трансформації та на її основі з метою адаптації до сучасних вимог суспільного розвитку. Перспективним напрямом також є взаємодія НБУВ із закладами освіти, науковими установами, бібліотеками, професійними організаціями щодо формування вітчизняного консолідованого

науково-освітньо-культурного інформаційного простору та участь у розбудові української електронної дослідницької інфраструктури на засадах науково-інноваційної модернізації техніко-технологічного потенціалу. Зокрема, це такі національні проекти доступу до джерел наукової інформації, як реферативна база даних «Україніка наукова», електронна бібліотека фахових періодичних видань «Наукова періодика України», електронна бібліотека «Україніка» та інформаційний портал «Наука України: доступ до знань». Сформована інноваційна модель дає можливість згенерувати нові соціальні зв'язки та відносини в інформаційному середовищі, впровадити систему ефективної співпраці наукових установ в умовах формування цілісного вітчизняного наукового інформаційного простору та входження його у світовий [10].

Висновки та перспективи. Важливість розширення взаємодії в умовах демократизації та інформатизації суспільства зумовлена необхідністю організації оперативного доступу до зведених наукових ресурсів, для цього першочерговою умовою є удосконалення технологічних процесів на основі впровадження єдиних технологічних рішень, широке використання потенціалу компетентних співробітників інших бібліотек, установ і організацій для вирішення складних питань, упровадження професійної системи методичного супроводу. Пріоритетом має стати реалізація великих спільних програм та проєктів, що створить умови для зміцнення позицій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та розширить можливості пошуку додаткових джерел фінансування. Спільний план оцифрування забезпечить значну економію матеріальних та кадрових ресурсів, що кардинально покращить якість електронних ресурсів. Розвиток на цій основі фундаментальних системних зв'язків сприятиме оптимальному удосконаленню та перманентному збагаченню напрямів діяльності, передбачуваному взаємообміну та позитивному взаємовпливу, що призведе до сталої інтелектуалізації вітчизняного єдиного науково-освітньо-культурного інформаційного простору, стане дієвим інструментом активного входження наукових досягнень учених України у світову професійну комунікацію.

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – сучасний центр інтелектуального доступу до інформаційних ресурсів, і чільна мета діяльності НБУВ – невідворотна розбудова сегментів високотехнологічного суспільства знань, інтеграції нашої держави у світовий науково-освітньо-культурний інформаційний простір – реалізується зокрема завдяки розвитку всіх потенційних можливостей диверсифікаційної бібліотечної взаємодії через міжнародне співробітництво, співпрацю, партнерство, інтеграцію, координацію та кооперацію. Отже, пріоритетним та перспективним завданням сьогодення є об'єднання зусиль професійного співтовариства задля формування консолідованого національного інформаційного простору в оптимальному забезпеченні інформаційного супроводу процесів модернізації та інноваційного розвитку всіх сфер українського суспільства, підвищенні фундаментальної ролі бібліотеки та стратегічного прогресу бібліотечно-інформаційної сфери.

Список бібліографічних посилань

1. Бакуменко Л. Г. Репозитарії бібліотек вищих навчальних закладів України: принципи організації корпоративної взаємодії : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій. Харків. держ. акад. культури. Харків, 2013. 20 с.
2. Дубровіна Л., Киридон А., Матяш І. Архіви, бібліотеки, музеї – джерельна основа національної пам'яті, культурної спадщини України. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 1. С. 3–10. URL: http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2017_1_3.
3. Звіт про бібліотечно-інформаційну діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за 2014 рік. Київ, 2015. 141 с.
4. Клименко О. З. Різновиди співпраці українських бібліотек в інформаційному суспільстві. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2016. Вип. 44. С. 7–19. URL: http://np.nbuv.gov.ua/doc/nprnbuimviv_2016_44_3.
5. Клименко О., Сокур О. Взаємодія бібліотек Національної академії наук України з вітчизняними вищими навчальними закладами. *Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій* : наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 15–19 черв. 2020 р.) / Наукова б-ка Ужгородського нац. ун-ту. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29032/3/%d0%92%d0%97%d0%90%d0%84%d0%9c%d0%9e%d0%94%d0%86%d0%af%20%d0%91%d0%86%d0%91%d0%9b%d0%86%d0%9e%d0%a2%d0%95%d0%9a.pdf>.
6. Клименко О. З., Сокур О. Л. Взаємодія у діяльності бібліотек як базовий чинник прогресу української науки. *Медичні бібліотеки України: досвід, традиції, інновації* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20–21 трав. 2020 р.) / Нац. наук. мед. б-ка України, Наук. б-ка Харківського нац. мед. ун-ту. Київ, Харків, 2020. С. 126–131. URL: <https://library.gov.ua/conference/index.html#p=58>.
7. Клименко О., Сокур О. Сіра література – конститутивна складова єдиного інформаційного простору. *Діяльність Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного у 2019 році*. Київ, 2020. С. 61–64.
8. Клименко О. З., Сокур Е. Л. Цифровые проекты Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского в информационном пространстве. *Инфолиб: Информационно-библиотечный вестник*. 2020. № 3. С. 10–15. DOI: <https://doi.org/10.47267/2181-8207/2020/3-014>.
9. Колесникова Т. О. Комунікаційні моделі діяльності бібліотек ВНЗ в умовах інформатизації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій. Харків. держ. акад. культури. Харків, 2012. 22 с.
10. Сокур О. Л. Взаємодія бібліотек наукових установ Національної академії наук України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору: науково-організаційне забезпечення : дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій : 27.00.03 / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Нац. акад. наук України. Київ, 2019. 297 с. URL: http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/disser/dis_23.pdf.
11. Шемаєв С. О. Взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій. Харків. держ. акад. культури. Харків, 2016. 20 с.
12. Шемаєва Г. В. Напрями взаємодії бібліотек у сучасному соціально-комунікаційному просторі. *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.). Київ, 2013. С. 5–7.

References

1. Bakumenko, L. H. (2013). Repozytarii bibliotek vyshchyykh navchalnykh zakladiv Ukrainy: pryntsy py orhanizatsii korporatyvnoi vzaiemodii [Repositories of libraries of higher educational institutions of Ukraine: principles of organization of corporate interaction] (Extended abstract of PhD dissertation). Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].
2. Dubrovina, L., Kyrydon, A., & Matiash, I. (2017). Arkhivy, biblioteky, muzei – dzherelna osnova natsionalnoi pamiati, kulturnoi spadshchyny Ukrainy [Archives, libraries and museums – the sources base of the national memory and cultural heritage of Ukraine]. *Biblioteknyi Visnyk*, 1, 3-10. Retrieved from http://bv.nbuv.gov.ua/doc/bv_2017_1_3. [In Ukrainian].

3. (2015). Zvit pro bibliotечно-informatsiinu diialnist Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho za 2014 rik [Report on library and information activities of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine for 2014]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
4. Klymenko, O. Z. (2016). Riznovydy spivpratsi ukrainskykh bibliotek v informatsiinomu suspilstvi [Varieties of cooperation of Ukrainian libraries in the information society]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 44, 7-19. Retrieved from http://np.nbuv.gov.ua/doc/npnbuimviv_2016_44_3. [In Ukrainian].
5. Klymenko, O., & Sokur, O. (2020, June). Vzaiemodiia bibliotek Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy z vitchyznianymy vyshchymy navchalnymy zakladamy [Interaction of libraries of the National Academy of Sciences of Ukraine with domestic higher educational institutions]. In *Suchasni zavdannia ta priorytety diialnosti bibliotek vyshchyykh navchalnykh zakladiv: shliakh innovatsii* [Modern tasks and priorities of libraries of higher educational institutions: the way of innovations]. *Scientific and Practical Internet Conference*, Scientific Library of Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine. Retrieved from <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/29032/3/%d0%92%d0%97%d0%90%d0%84%d0%9c%d0%9e%d0%94%d0%86%d0%af%20%d0%91%d0%86%d0%91%d0%9b%d0%86%d0%9e%d0%a2%d0%95%d0%9a.pdf>. [In Ukrainian].
6. Klymenko, O., & Sokur, O. (2020, May). Vzaiemodiia u diialnosti bibliotek yak bazovyi chynnyk prohresu ukrainskoi nauky [Interaction in the activities of libraries as a basic factor in the progress of Ukrainian science]. In *Medychni biblioteky Ukrainy: dosvid, tradytsii, innovatsii* [Medical libraries of Ukraine: experience, traditions, innovations]. In *Collection of Materials of the International Scientific-Practical Conference* (pp. 126-131), National Scientific Medical Library of Ukraine, Scientific Library of Kharkiv National Medical University, Kyiv, Kharkiv, Ukraine. Retrieved from <https://library.gov.ua/conference/index.html#p=58>. [In Ukrainian].
7. Klymenko, O., & Sokur, O. (2020). Sira literatura – konstytutyvna skladova yedynoho informatsiinoho prostoru [Gray literature is a constitutive component of a single information space]. In *Diialnist Derzhavnoi naukovoï arkhitekturno-budivelnoi biblioteky imeni V. H. Zabolotnoho u 2019 rotsi* [Activities of the Zabolotny State Scientific Architectural and Construction Library in 2019] (pp. 61-64). Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
8. Klymenko, O., & Sokur, E. (2020). Tcifrovye proekty Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho v informatcionnomu prostranstve [Digital projects of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine in the information space]. *Infolib: Information and Library Bulletin*, 3, 10-15. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.47267/2181-8207/2020/3-014> [In Uzbek and Russian].
9. Kolesnykova, T. O. (2012). Komunikatsiini modeli diialnosti bibliotek VNZ v umovakh informatyzatsii [Communication models of activity of libraries of HEI in the conditions of informatization]. (Extended abstract of PhD dissertation). Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].
10. Sokur, O. L. (2019). Vzaiemodiia bibliotek naukovykh ustanov Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy u formuvanni vitchyznianoho naukovoho informatsiinoho prostoru: nauково-orhanizatsiine zabezpechennia [Cooperation of Libraries of Scientific Institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine in the Formation of the National Scientific Information Space: Scientific and Organizational Support]. (PhD dissertation). V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/disser/dis_23.pdf. [In Ukrainian].
11. Shemaiev, S. O. (2016). Vzaiemodiia bibliotek, muzeiv, arkhiviv u komunikatsiinomu prostori Ukrainy [Interaction of libraries, museums, archives in the communication space of Ukraine]. (Extended abstract of PhD dissertation). Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine. [In Ukrainian].
12. Shemaieva, H. V. (2013, October). Napriamy vzaiemodii bibliotek u suchasnomu sotsialno-komunikatsiinomu prostori [Directions of interaction of libraries in the modern social and communication space]. In *Adaptation of tasks and functions of the scientific library to the requirements of digital information resources development. Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 5-7), V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].

Oksana Klymenko,

<https://orcid.org/0000-0003-4821-8503>,
Candidate in Historical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Science Publications,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Olena Sokur,

<https://orcid.org/0000-0001-9861-3283>,
Candidate of Social Communications,
Head of the Department Of Scientific And Methodical Affairs,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

**INTERACTION OF THE V. I. VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE WITH EDUCATIONAL INSTITUTIONS,
RESEARCH INSTITUTIONS, LIBRARIES, PROFESSIONAL ORGANIZATIONS: CONTENT, TRENDS, AND PROSPECTS**

Problem Statement. The decisive condition for the effective formation of national information scientific and educational space in modern domestic library practice is the fruitful cooperation of libraries with profile institutions Society. **The purpose of the article** is to consider the directions and forms of interaction of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine with scientific and educational institutions, representation of prospects of interaction. **Methodology.** The principle of historicism, scientific objectivity and systematics allowed to analyze the peculiarities of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine interaction with educational institutions, scientific institutions, scientific libraries, and professional organizations. It was important to use the socio-communication method, which helped to identify the features of the main forms and directions of cooperation at the present stage, gave the opportunity to characterize their content and functional load. The use of a systematic approach made it possible to carry out an objective analysis of the interaction from the formation and filling of cooperation through scientific communication to the production of basic scientific knowledge. **Scientific novelty.** The results are obtained, which form a systematic idea of the fruitful cooperation of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine with domestic scientific, cultural and educational institutions through the implementation of innovative projects. Practical approaches to initiating promising areas of cooperation have been developed. **Conclusions.** The need to organize rapid access to the consolidated resources of scientific, educational and cultural sphere determines the improvement of technological processes through the introduction of common technological solutions and extensive use of the potential of competent staff of other libraries, institutions and organizations to address complex issues. The priority should be the implementation of large joint programs and projects, which will create conditions for strengthening the position of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, expand opportunities to find additional sources of funding. The joint digitization plan will provide significant savings in material and human resources, which will improve the quality of electronic resources. **Practical meaning.** The article substantiates the advantages of introducing the widest possible interaction of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine with educational institutions, research institutions, libraries, professional organizations through project activities.

К е y o r d s: interaction, institutions of higher education, integration, information space, V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, project, cooperation.

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine
3, Holosiivskyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine
e-mail: klimenko_oz@ukr.net
e-mail: sokurolo@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 1.04.2022 р.